

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב"ה

תיק 1186633/7

בבית הדין הרבני האזורי חיפה

לפני כבוד הדיינים:

הרב יוסף יגודה – אב"ד, הרב סיני לוי, הרב יעקב שרעבי

התובע: פלוני (ע"י ב"כ עו"ד אורית דרור הראל ועו"ד אברהם אינדורסקי)

נגד

הנתבעת: פלונית (ע"י ב"כ עו"ד עמוס צדיקה)

הנדון: בקשה למתן זכות טיעון שהוגשה בחוסר תום לב

החלטה

לפנינו בקשת הנתבעת, שכותרתה "בקשה למתן החלטה בדבר זכות טיעון (סמכות מזונוט קטינים)".

בהחלטת בית הדין מיום כ"ו בטבת תשע"ט (03.01.2019) נקבע, שהסמכות לדון בכל התביעות שנכרכו בתביעת הגירושין מסורה לבית הדין. החלטה זו נומקה בקצרה לאחר שחלף המועד לתגובת הנתבעת.

בבקשתה טוענת הנתבעת כי לא ניתנה לה זכות טיעון בעניין הסמכות, וכי היא מבקשת לבסס את טענתה לשלילת סמכות בית הדין לדון בנושא מזונוט הילדים שנכרכו לתביעת הגירושין, מאחר ועניין מזונוט הקטינים אינו בר כריכה לתביעת גירושין וכי נעשה כאן "מחטף סמכויות", כדבריה.

יצוין כי את טענותיה הנ"ל שטחה זה מכבר בפני ערכאות אחרות, ובקשה זו שלפנינו הוגשה לאחר שבהחלטת ביהמ"ש לענייני משפחה מיום כ"א בשבט תשע"ט (27.01.2019) ובהחלטת ביהמ"ש המחוזי מיום ח' באדר א' תשע"ט (13.02.2019), לא נענו לטענות האישה, והפנו אותה שתציג את טענותיה בפני בית הדין.

ראשית, העיקרון של מתן זכות הטיעון הוא עיקרון יסודי במשפט העברי על מנת לקיים משפט צדק, ועיקרון זה נלמד ממה שנאמר בתורה (דברים פרק א): "שָׁמַע בֵּין אֲחֵיכֶם וּשְׁפָטָתֶם צֶדֶק".

בית הדין יבהיר בקצרה כי לא חרג מעיקרון זה, ולאישה ניתנה גם ניתנה זכות הטיעון, רק שזו בחרה שלא לנצל ולכן לא הגיבה להחלטות בית הדין למרות שהתבקשה לעשות כן וכפי שיפורט להלן.

כעת נפרש דברינו ביתר הרחבה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

האישה נדרשה להגיב אף בנושא הסמכות לדון בכלל הנושאים

האישה טוענת ששאלת הסמכות לא עלתה בפני בית הדין בבקשה קונקרטית בטרם הוגשה בקשה למתן החלטה בסמכות וניתנה ההחלטה הנזכרת. לטענתה כל מה שנדרשה האישה להגיב היה רק ביחס לסידור הגט.

בית הדין מבהיר שטענה זו אינה נכונה.

שאלת הסמכות לדון בכל הנושאים שנכרכו בגירושין עלתה לדיון בבקשות האיש ובהחלטות בית הדין שקדמו להחלטה בה נקבעה הסמכות. יתרה מזאת, שאלת הסמכות עלתה על ידי הבעל כתנאי להסדרת הגט לאלתר.

בהחלטת בית הדין מיום ה' בטבת תשע"ט (13.12.2018) התבקשו מהצדדים להודיע לבית הדין:

האם יש הסכמה להתגרש במועד הראשון שיקבע על ידי בית הדין ולדון בכלל הנושאים לאחר סידור הגט, במועד שכבר נקבע לצדדים.

עיון קל בהחלטה מעלה כי השאלה הנשאלת ועליה נדרשת התגובה של הצדדים כוללת שני חלקים:

1. סידור הגט.

2. לדון בכלל הנושאים שנכרכו בתביעת הגירושין.

האישה בטיעוניה בסעיף 20. 5. מציינת להחלטת בית הדין הזו ובוחרת להדגיש בקו רק את חצי המשפט הראשון המדבר בעניין הגירושין, ולא מדגישה את החלק השני שהוא ההתניה לקיומו של הליך הגירושין - "לדון בכלל הנושאים לאחר סידור הגט". יש בדבר לשלול את טענתה של האישה, שכן אף היא מבינה שלולי ההדגשה הסלקטיבית, אי אפשר להתעלם מכך שנדרשה תגובה לשני העניינים, וכאמור לעיל.

אם למאן דהוא היה ספק ששאלת הסמכות היא במוקד הדיון, הרי באה בקשת האיש, בתגובתו להחלטה זו, שהוא מסכים לסידור הגט לאלתר "ובתנאי" (ההדגשה במקור) שתובטח סמכותו של בית הדין הנכבד לדון לאחר סידור הגט במכלול הנושאים שנכרכו בתביעת הגירושין ו/או תהא הסכמה מלאה של המשיבה לסמכות (ההדגשה במקור) בית הדין הנכבד כאמור.

ברור שהתניית האיש ודרישתו שבית הדין יקבע, שהוא ידון לאחר סידור הגט בכל הנושאים שנכרכו בתביעת הגירושין, הרי היא מציבה את שאלת הסמכות כשאלה עיקרית שיש לתת עליה מענה. הסכמה לדרישה זו הרי היא הסכמה לסמכות בית הדין ואי הסכמה לדרישה זו הרי היא תנומה, מן הסתם, בטענת העדר הסמכות.

בעקבות בקשה זו באה החלטה מיום ט' בטבת תשע"ט (17.12.2018) השבה ומדגישה את נושא הסמכות ואת דרישת המענה מהאישה לדון בנושאים שנכרכו בתביעת הגירושין, בה נכתב:

בהמשך להחלטת בית הדין מיום ה' בטבת תשע"ט (13.12.2018) הונחה בפנינו תגובת האיש המסכים להתגרש ובתנאי שכל הנושאים שנכרכו בתביעת הגירושין ידונו בבית הדין לאחר סידור הגט.

[...]

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

הוחלט:

יש להעביר העתק לצד השני.

בית הדין ממתיך לתגובת האישה, כאמור בהחלטה הנזכרת, בעניין סידור הגט לאלתר וכאמור לעיל.

עד כאן לשון ההחלטה הנוגע לענייננו.

האישה בטיעוניה בסעיף 20.5. בבקשת הערעור שלה מצטטת מהחלטה זו רק את סעיף קטן ב. תוך שהיא מדגישה את סידור הגט ומתעלמת מ"וכאמור לעיל" היינו התנייה לסמכות בית הדין כמפורט בפתיחת ההחלטה בלשון ברורה "ובתנאי שכל הנושאים שנכרכו בתביעת הגירושין ידונו בבית הדין לאחר סידור הגט".

מכל האמור ברור שההתניה ודרישת קביעת הסמכות היא לב העניין ועליה נדרשת האישה להגיב עם הסכמתה להתגרש.

אגב זאת נציין, שלבית הדין ברור שהאישה מעוניינת בגירושין לאחר שפתחה בזוגיות חדשה והיא חפצה בגירושין לפחות כפי שהבעל חפץ בגירושין ואין ספק בכנות תביעתו לגירושין.

מחטף סמכויות

מדוע אם כן בוחרת האישה במודע שלא להגיב להחלטות בית הדין האלו בנושא הסמכות? !
דומה שהסיבה לכך פשוטה וברורה.

מספר ימים לאחר שהתבקשה תגובת האישה, ביום ט"ז בטבת תשע"ט (24.12.2018), הגישה האישה תביעת מזונות ילדים לבית המשפט ועמה בקשה לפסיקת מזונות זמניים ובקשה לקביעת סמכות שיפוט.

מתברר אם כן שבזמן שהאישה התבקשה על ידי בית הדין בשתי החלטות שונות לתת את תגובתה בעניין תביעת הבעל לקביעת סמכות בית הדין לדון בעניינים הכרוכים, באותה העת האישה מתכננת להגיש תביעה לבית המשפט ולבקשו לקבוע סמכות, ולכן היא נמנעת מלתת מענה להחלטות בית הדין ועל ידי כך להימנע מלהידרש לשאלת הסמכות בבית הדין.

אילו הייתה משיבה האישה שהיא מסכימה לדרישת האיש, הרי זו הסכמה לסמכות בית הדין, ואם הייתה מביעה התנגדות לסמכות בית הדין ומנמקת את התנגדותה, היה בית הדין נדרש לטענות ונותן החלטה בעניין הסמכות.

האישה בחרה בדרך שלישית – להתעלם מהחלטות בית הדין כדי לא לחסום בפניה את הדרך להגיש בקשה לבית המשפט לקביעת סמכות, זאת זמן רב לאחר שהבעל ביקש לקבוע סמכות בבית הדין, ואם נשתמש בלשון שנקטה האישה – הרי לפנינו מחטף סמכויות במיטבו.

בית הדין סבור שב"כ המלומד של הנתבעת הבין, הבן היטב, שבקשת התגובה ודרישת התובע לדון לאחר סידור הגט בכל הנושאים הכרוכים בגירושין כוללת בחובה את שאלת הסמכות, כל אמירה אחרת הרי יש בה זלזול בתבונתו של ב"כ הנתבעת, ובניסיונו העשיר.

הטענה אם כן שלא ניתנה לאישה זכות טיעון היא טענה שנאמרת בחוסר מוחלט של תום לב, מלבד הבעיה הפעוטה שטענה זו אינה נכונה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

אכן לא התקיים דיון במעמד הצדדים בשאלת הסמכות כי לא עלתה כל דרישה לקיום דיון בנושא זה.

מבחינה משפטית אין חובה שדיון יתקיים בנוכחות פיסית של הצדדים ודי שדיון והחלטה לעניין הסמכות מתקיים על בסיס כתבי טענות הצדדים.

ככל שהייתה האישה מבקשת להעלות טענות לשלול את סמכות בין הדין, היה בית הדין מקיים התדיינות על בסיס טענות הצדדים, וכותב נימוקים להחלטתו בעניין הסמכות, אלא שהאישה בחרה שלא להגיב, והעדר תגובה בנסיבות אלו אין בו בכדי לשלול את סמכות בית הדין לתת החלטה בעניין הסמכות.

ככל שלא הוגשה התנגדות האישה, ניתן לפרש זאת כהסכמת האישה לבקשת הבעל בעניין הסמכות, אולם, כפי שנבאר בהחלטה זו, אף אם הייתה האישה מגישה בקשה מנומקת להתנגדות לסמכות בית הדין, לא היה בנימוקיה בכדי לשנות את ההחלטה.

המבחן המשולש

עוד יוסיף ויבהיר בית הדין להשלים התייחסותו לכלל טענות האישה בסעיף 4 לבקשתה.

החלטת בית הדין מיום כ"ו בטבת תשע"ט (03.01.2019) לקביעת הסמכות הינה מנומקת דיה לאחר שנבחנו מבחני הכריכה על ידי בית הדין. אכן לא היה צורך להאריך בביסוס מבחני הכריכה בהתחשב בכך שלא היה טיעון משמעותי להטיל ספק בקיומם.

למעלה מן הצורך נוסף ונפרט.

באשר לכנות תביעת הגירושין, בית הדין בטוח שאף האישה לא מעלה צל צלו של ספק באשר לכנות רצונו של הבעל להתגרש מחמת קיומה של עילה ברורה לתביעת הגירושין מהאישה, שפתחה זוגיות אחרת, לכן מיותר להידרש לשאלה זו.

בית הדין ביאר בהחלטתו שהכריכה נעשתה כדין, שהרי ניתן לכרוך מזונות ילדים בתביעת הגירושין. האיש בתביעתו כרך את מזונות הקטינים בצורה מפורשת, פירט בתביעתו את הכנסותיו והציע תשלום כמקובל עבור מזונות הילדים.

בית הדין סבור שאף הכריכה עצמה כנה שהרי האיש צירף טופס הרצאת פרטים לתביעתו הציע תשלום סביר כפי המקובל. האיש מבקש לדון בכל הנושאים בכפיפה אחת ובכך לממש את מטרת המחוקק בקבעו שניתן לכרוך אף מזונות ילדים בתביעת גירושין.

חוסר תום לב

בהתאם למפורט לעיל בית הדין סבור שהאישה נהגה בחוסר תום לב קיצוני.

כאמור, בית הדין אינו מזלזל בתבונתו של ב"כ האישה שהבין שנושא הסמכות עומד לדיון והוא נדרש להגיב בעניינו, דבר שאף הדיוטות בתחום המשפט יכולים להבין ללא מאמץ מיוחד. וכפי הנראה ההתעלמות מהחלטות בית הדין הייתה בכוונת מכוון.

בית הדין סבור שאין לאפשר להתנהלות האישה אשר נמנעה מלהגיב להחלטות בית הדין שלא בתום לב לעורר מהומה על לא מאומה, ולהטריח את הצד השני והערכאות השונות להמשיך ולהיזקק לטענותיה. נכונים הדברים, אף אם העדר התגובה היה רק מחמת מחדליה ולא בחוסר תום לב.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

אם כן, לא מחטף נעשה כאן שהרי כמפורט לעיל בהחלטות מיום ה' בטבת תשע"ט (13.12.2018) ומיום ט' בטבת תשע"ט (17.12.2018) נקראה האישה להגיב להחלטות בית הדין ולא הגיבה, דבר שאינו מתיישב עם עבודתו המקצועית של ב"כ. יתרה מזו, ההחלטה לקביעת הסמכות ניתנה רק כעבור כשבועיים ממועד ההחלטה השנייה כך שהיה די זמן לאישה לטעון את כל טענותיה בפני בית הדין.

ההיפך הוא הנכון, ניסיון המחטף הוא של האישה שביודעה ששאלת הסמכות מונחת בפני בית הדין מנסה בחוסר תום לב ובלוליינות משפטית לבצע מחטף. לו זו בלבד, זועקת היא את "זועקת הקוזק הנגזל" שלא ניתנה לה זכות הטיעון ותולה את קללתה באחרים בהעלאת טענה כנגד בית הדין שמנע ממנה את זכות הטיעון.

נוסף על כך שמבחינה עניינית הסמכות נתונה לבית הדין, בית הדין סבור שבהתנהלות האישה יש חוסר תום לב דיוני שיש בו כדי לשלול את בקשת האישה לקביעת סמכותו של בית המשפט.

בתמ"ש (ראשל"צ) 29020/06 ל.א. נ' ל.ט. (פורסם בנבו) נאמר על ידי כב' השופטת חני שירה כי דרישת הכנות ותום הלב אינה רק בפניה לבית הדין, היא נדרשת גם בפניה לבית המשפט. במצבי חוסר הגינות זכות הכניסה לבית המשפט אינה אוטומטית. צר לי לומר שהתנהגות המשיבה יש בה יותר מאשר אבק טקטיקה דיונית ומיצוי זכויות דיוניות שלא בתום לב.

כב' השופט ויצמן בתמ"ש (כ"ס) 28652/04 א.ז.ס. נ' ב.א. (פורסם בנבו) אמר, בין השאר, כי מכח עקרון תום הלב, מי שאינו כנה בדרך ניהולו את ההליך, אל יחפש סעד בבית המשפט.

וראו עוד בבג"ץ 58/08 פלונית נ' בית הדין הרבני האזורי בחיפה לפיו עקרון תום הלב הדיוני חל על כלל ההליכים המשפטיים ובכלל זה ההליכים בבית הדין הרבני:

53. עקרון תום הלב הפך במרוצת השנים לעקרון-על המתפרס על פני שטחים נרחבים של המשפט הישראלי. אחד מן התחומים שבהם השפיע עקרון תום הלב על הדין המהותי הוא סדר הדין האזרחי (על עקרון תום הלב הדיוני ראו, בין השאר, דודי שוורץ סדר הדין האזרחי – חידושים, תהליכים, ומגמות 99-48 (2007); משה קשת הזכויות הדיוניות וסדר הדין במשפט האזרחי – הלכה ומעשה 29-38 (מהדורה 15, 2007)). על פי החובה לנהוג ב"תום לב דיוני", על בעל דין להפעיל את זכויותיו הדיוניות בדרך מקובלת ובתום לב בהתחשב במערכת היחסים שבין צדדים יריבים במסגרת התדיינות משפטית. השימוש בעקרון תום הלב הדיוני הוכר לראשונה כבר"ע 305/80 שילה נ' רצקובסקי, פ"ד לה(3) 449 (1981), ומאז נעשה בו שימוש במקרים נוספים, חריגים. החלתו של עקרון תום הלב בתחום סדר הדין האזרחי נעשית תוך התחשבות בהיבטים הייחודיים של מסגרת דיון זו. החשיבות הרבה של הוודאות והיעילות הדיונית, שאותם מנסים לקדם בעזרת כללי סדר הדין, ומערכת היחסים המורכבת בין בעלי הדין בהליכים משפטיים, מוליכים אל המסקנה כי השימוש בעקרון תום הלב, שמטבעו הוא עקרון גמיש המיושם על ידי בית המשפט תוך הפעלת שיקול דעת בהתאם לנסיבותיו של כל מקרה, צריך להיעשות בזהירות, ובאותם מקרים שבהם חוסר תום הלב גובר על הצורך לשמור על נוקשות הכללים.

ושם בהמשך:

עקרון תום הלב הדיוני חל על כלל ההליכים המשפטיים ובכלל זה ההליכים בבית הדין הרבני וההליכים בבית המשפט לענייני משפחה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

עד כאן מפסק בג"ץ 58/08.

האם ניתן לכרוך תביעת מזונות ילדים לתביעת גירושין

האישה טוענת וחוזרת וטוענת כנגד האפשרות לכרוך תביעת מזונות ילדים לתביעת גירושין בהסתמך בין השאר על "הלכת פלמן". בית הדין בהחלטתו מיום כ"ו בטבת תשע"ט (03.01.2019) קבע שהסמכות בתביעת מזונות הילדים מסורה לבית הדין, נימק את החלטתו בקצרה בהתאם ללשון החוק. בית הדין ציין להחלטה בתיק 1112927/2 (פורסם במאגרים משפטיים) בה התבארה עמדת בית הדין, ביתר הרחבה, בדבר כריכת תביעות נוספות בתביעת הגירושין כולל תביעת מזונות ילדים בהתאם להוראות החוק ופסיקות בג"ץ. להלן נסיף הרחבת דברים בסוגיה זו.

סעיף 3 לחוק שיפוט בתי דין רבניים (נישואין וגירושין), תשי"ג-1953 קובע:

הוגשה לבית דין רבני תביעת גירושין בין יהודים, אם על ידי האישה ואם על ידי האיש, היא לבית דין רבני שיפוט יחודי בכל ענין הכרוך בתביעת הגירושין, לרבות מזונות לאישה ולילדי הזוג. (ההדגשה לא במקור)

אכן נמצא שיש פסיקות של בתי משפט למשפחה ואף בתי משפט מחוזיים שנקטו כטענת האישה שלא ניתן לכרוך מזונות ילדים בתביעת גירושין, כפי שהובאו בסימוכיה, אך עמדת בית הדין המעוגנת בהוראת החוק ואף בפסיקות בג"ץ המעודכנות היא, כי לבית הדין סמכות לדון במזונות הילדים אם נכרכה תביעה זו בתביעת הגירושין. למען הסר ספק נבסס את עמדת בית הדין על פי פסיקות בג"ץ.

בהחלטת בית הדין הגדול בתיק 1133160/4 (פורסמה במאגרים משפטיים) סוכמה עמדת בית הדין בפרוטרוט בהתאם לפסיקות בית המשפט העליון. נביא להלן את עיקרי הדברים משם:

כפי הפרשנות שהזכרנו לעיל בלשון החוק, קבע בית המשפט העליון מקדמת דנא, בג"ץ 170/56 (דן רחמני נגד יפה רחמני, בית הדין הרבני האזורי תל אביב פו ואח' פ"ד יא 247) ובביד"מ 1/60 (אפרים וינטר נגד אלה מסיה בארי, פ"ד טו 1457) בכותבו: "מזונות הילדים אפילו אם הם נדרשים על ידי הילדים גופם, ולא ההורים המתגרשים, נחשבים לעניין הכרוך בתביעת הגירושין."

אכן מאוחר יותר, פסק דין שרגאי שינה מההלכה המקובלת קודם לכן בבית המשפט העליון במשך למעלה מעשור וחצי שנים, ואף יותר מכך.

נגד משמעות לשון החוק – וזאת בלא שהודיע מפורשות על שינוי ההלכה ובלא שיאזכר את פסקי הדין הקודמים של בית המשפט שקבעו אחרת. פסק דין שרגאי קבע כי בבית הדין הרבני אפשר לכרוך לתביעת הגירושין מכוח סעיף 3 לחוק את עניין המזונות רק כהליך של 'השבת הוצאות' המזונות בין ההורים ולא כהליך הדן בעניין הילדים גופם (בפסקה 5 לפסק הדין):

כידוע, ניתן לתבוע מזונות לילדים בשתי דרכים. ההורה, המוציא (או עומד להוציא) יציאות למזונות הילד, יכול לתבוע השבתם ממי שחייב לזון את הילד, ואם הייתה אישה תובעת גט, יכול שתביעת מזונות שכזאת תהא כרוכה בתביעת גירושין, ועקב כך תהא בסמכותו הייחודית של בית הדין הרבני, מכוח סעיף 3 לחוק שיפוט בתי דין רבניים (נישואין וגירושין), תשי"ג – 1953 [...] אך הילד יכול בעצמו לתבוע מזונותיו מן ההורה החייב בכך. זוהי תביעת מזונות ממש, ולא רק תביעה להשבת יציאות. התביעה שונה מתביעת ההורה לא רק מבחינת מהותה, אלא גם מבחינת בעלי הדין העומדים בפני

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

בית המשפט או בית הדין ומתדיינים. שבו בזמן שבמקרה הראשון מתדיינים ההורים בינם לבין עצמם, מתדיין במקרה השני הילד עם ההורה הנתבע [...].

בהלכת שרגאי, כפי שניתן להיווכח, התמקד בית המשפט בהבחנה מי הם בעלי הדין בהליך בבית הדין, אם הם ההורים אשר אחד מהם תובע את הסדרת 'השבת המזונות' ביניהם בעבר ובעתיד, ואז עניינם יכול להיכרך בבית הדין, או שמא הילד הוא בעל הדין התובע מזונות מהוריו, ואז תביעתו לא תוכל להיכרך אל תביעת הגירושין, שהיא הליך המתקיים רק בין שני ההורים ואילו הילד אינו בעל דין בהליך זה.

ההשלכה המרכזית למעשה היוצאת מהבחנה זו של בית המשפט בפסק דין שרגאי בשאלת זהות בעלי הדין בהליך בבית הדין היא, באפשרות הקיימת לילדי בני הזוג המתגרשים להגיש אל בית המשפט לאחר פסיקת המזונות בבית הדין תביעה עצמאית משלהם בעניין מזונותיהם.

הרי שברור כי גם לפי הלכת שרגאי, אחד מההורים יכול לכוון אל תביעת הגירושין בבית הדין הרבני את עניין המזונות כ'השבת מזונות' מההורה השני "שחייב לזון את הילד", הן על מזונות העבר והן בעבור מזונות העתיד.

נדגיש שתביעת מזונות כרוכה זו שבבית הדין אינה צריכה להיעשות דווקא על ידי כתיבת התובע בצורה מפורשת כי הוא תובע בה את 'השבת ההוצאות' למזונות הילדים, אלא די בפנייתו אל בית הדין כשהוא כורך את עניין מזונות הילדים, כדי שאנו נבין כי מדובר במסגרת של תביעה נגד ההורה השני בדרך של 'השבת הוצאות'.

כשנה וחצי לאחר מתן פסק דין שרגאי – הרכב בית המשפט, שבו ישב השופט זוסמן שכתב את פסק דין שרגאי, כתב את הדברים באופן ברור וקבע (כע"א 404/70 אליהו עברון נגד **חיים עברון, פ"ד כה(1) 373**) כי אל תביעת הגירושין בבית הדין הרבני יכולים ההורים לכוון את "עניין מזונות הילדים" ואין צורך שיכנוה במפורש במילות הקסם 'השבת הוצאות של מזונות':

הלכה פסוקה היא כי בתביעת גירושין שבין בעל ואישה כרוך ענין מזונות ילדי בני הזוג, אולם המשפט הוא בין הבעל והאישה והילדים אינם צד לדיון [...] הגם שעניין מזונות הילדים כרוך מעצם טבעו או מפאת רצונם של ההורים בתביעת הגירושין שלהם [...] אין הוא בגדר תביעת מזונות של הילדים.

וראו גם בפסק דין "חבושה" (כע"א 445/84 דלעיל): "כבר נפסק פעמיים רבות [...] כי תביעה המוגשת על ידי אם למזונות ילד, הינה תביעתה של האם להשבת המזונות, אשר היא מוציאה על הילד."

אלא שזוהרה של הלכת שרגאי – הנותנת דגש על הבחנה המדוקדקת בשאלה מיהו בעל הדין בהליך שבבית הדין – הלך ופחת בשנים האחרונות, וזאת בעקבות המעבר החשוב ושינוי הגישה בפסיקות בית המשפט העליון מ'המבחן הפרוצדוראלי' אל 'המבחן המהותי'. במקביל וכהשלכה מכך הצטמצמה גם אפשרותו של קטין לפתוח מחדש את פסיקת המזונות שנקבעו בבית הדין בהליך תביעת המזונות הכרוכה לגירושין (וזאת באמצעות הגשת תביעת מזונות עצמאית של הקטין נגד אחד מהוריו, הנעשית למעשה על ידי הורה האחר).

וכך כתב השופט י' עמית בבג"ץ (4407/12 פלוני נגד בית הדין הרבני הגדול לערעורים, פסקה 13):

הגישה בהלכת עברון, המדגישה את המבחן הפרוצדוראלי, השתנתה עם חלוף הזמן לגישה שמיקדה את הדגש במבחן המהותי. על פי מבחן זה, אין צורך בהגשת תביעה נפרדת ובדיון נפרד בעניינו של הקטין, ודי בכך שבית

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

המשפט דן לגופו בעניין מזונות הילדים ובחן את ההסכם שנערך בין בני הזוג תוך התייחסות לטובת הילדים ולמזונותיהם [...].

על דרך השלילה נקבע במסגרת המבחן המהותי כי בהיעדר אינדיקציה כלשהי לכך שבית המשפט לא בחן את שאלת המזונות או שבית המשפט התעלם מחובתו לבחון את נסיבות עריכת הסכם, אין לבטל את תוצאותיו של ההליך ואין לשנות את סכום המזונות על נקלה, אלא במקרים בולטים.

כחודש וחצי לאחר מתן פסק הדין בבג"ץ (4407/12), חזר בית המשפט העליון בהרכב מורחב של שבעה שופטים (בבג"ץ 6929/10 פלונית נגד בית הדין הרבני הגדול, [פורסם בנבו], 2013) וכהמשך ישיר לגישת בית המשפט בפסיקותיו האחרונות הבהיר כי "עניין המזונות נכרך כדין בתביעת גירושין שהוגשה לבית הדין" בלא שדרש שבתיביעה יצוין מפורשות כי זוהי תביעת 'להשבת המזונות'. וכך כתבה בפסק דין זה נשיאת בית המשפט העליון הקודמת, מ' נאור (בפסקאות 13, 18 ו-24):

13. [...] אף לבית הדין הרבני נתונה סמכות לדון במזונות ילדים [...] במקרים בהם עניין המזונות נכרך כדין בתביעת גירושין שהוגשה לבית הדין [...] במקרה שכזה סמכותו של בית הדין לדון במזונות הילדים היא כאמור סמכות ייחודית-מקורית, המוציאה את סמכותם של בתי המשפט לענייני משפחה [...].

18. [...] כפי שציינתי לעיל, הסמכות לדון במזונות ילדים בבית הדין הרבני יכולה להתבסס על שלושה אדנים חלופיים: כריכה כדין, הסכמת הצדדים, או סמכות נלווית (נמשכת).

24. [...] בכך אין כאמור כדי לגרוע מסמכותו המקורית לדון בענייני מזונות ילדים מכוח כריכה, וכן בסמכותו מכוח הסכמת הצדדים לדון בענייני מזונות. ואולם בהיעדר כריכה, בהיעדר הסכמה בין הצדדים להקנות את הסמכות לבית הדין הרבני [...] מצוי עניין מזונות הילדים מחוץ לגדרי סמכותו של בית הדין.

וכפי שביארנו לעיל, גם הנשיאה נאור סברה כי אין בכך כל סתירה לכך שהלכת שרגאי עדיין במקומה עומדת (בפסקה 30):

כידוע תביעה להשבת הוצאות שהוציא הורה בגין מזונות הילדים יכולה להיכרך בתביעת הגירושין. ואולם תביעה למזונות ילדים המוגשת בשם – להבדיל מתביעת אחד מהוריהם להשבת הוצאות שהוציא בגין מזונות הילדים – אינה יכולה להיכרך בתביעת גירושין.

על דברים אלה חזרה השופטת, כתוארה אז, ע' ארבל, באותו פסק דין וכתבה:

אני מצטרפת לפסק דינה המקיף של חברתי השופטת מ' נאור [...] כמובן שאין באמור לגרוע מסמכותו המקורית של בית הדין לדון בענייני מזונות ילדים שנכרכו בתביעת גירושין כדין ובכנות [...].

פעם נוספת קבע בית המשפט העליון בפסק דינו של השופט נ' הנדל בבג"ץ (5933/14) דלעיל, והפעם באופן ישיר וממוקד בדחותו עתירה נגד כריכת מזונות ילדים בבית הדין הרבני, כאשר הפנה אל דברי הנשיאה נאור בבג"ץ (8533/13) דלעיל:

כבר נפסק כי מזונות קטינים הוא עניין הניתן לכריכה (שם, פסקה 29). ואכן, במקרה דנא כרך המשיב את מזונות הקטין עם תביעת הגירושין [...] מכאן שעל פי המסד המשפטי הרלבנטי החומר שהוגש איננו מצביע על כל עילה

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

להתערב בהחלטת בית הדין הרבני הגדול לקבוע כי הסמכות העניינית לדון במזונות הקטין נתונה לבית הדין הרבני.

וכל זאת, כפי שציין השופט הנדל, בלי לפגוע באפשרותו העקרונית של הקטין לפתוח לאחר מכן מחדש את עניין המזונות בבית הדין, במקרה שאכן קופח:

תביעת מזונות עצמאית של קטין – יכול שתידון בבית המשפט לענייני משפחה על אף קיומו של הליך קודם בבית הדין הרבני (ראו בג"ץ 4407/12 פלוני נגד בית הדין הרבני הגדול לערעורים [פורסם בנבו] (7.2.2013); בג"ץ 8533/13, פסקה 30).

נגד פסק דינו של השופט הנדל הוגש בג"ץ (6454/14 פלונית נגד פלוני) בטענה כי הקביעה שלפיה ניתן לכרוך את מזונות הילדים לתביעת הגירושין יש בה ביטול ושינוי להלכת שרגאי הוותיקה.

הנשיא (דאז) א' גרוניס נדרש לכך ודחה טענה זו על הסף, תוך שהוא חוזר שוב על קביעתו של השופט הנדל ומפנה אל קביעתו של הנשיא שמגר בפסק דין גבעולי ופסק דינה של השופט נאור שהבאנו לעיל:

בפסק הדין לא נקבעה הלכה חדשה [...] אף לא נקבעה הלכה העומדת בסתירה להלכות קודמות של בית המשפט העליון, כנטען על ידי העותרת.

כפי שנפסק, ניתן לכרוך בתביעת גירושין את סוגיית מזונות הילדים (ראו, ע"א 118/80 גבעולי נגד גבעולי, פ"ד לד(4) 155, 158 (1980)). אולם, עוד כפי שנפסק, כריכה זו אינה מונעת הגשת תביעת מזונות עצמאית על ידי הקטין לבית המשפט לענייני משפחה. העניין הכרוך בבית הדין הרבני הוא אפוא במישור היחסים שבין בני הזוג, לעניין השבת הוצאות שבהן נושא אחד מבני הזוג בקשר לגידול הילדים.

בהתאם למפורט בפסיקות בית המשפט העליון מסקנת בית הדין הגדול בתיק הנזכר (1133160/4 פורסם במאגרים משפטיים) בהתאם:

העולה מכלל האמור הוא כי בית המשפט העליון חזר על דבריו חוזר והבהר, כפי שהבהיר גם בית הדין הרבני קמא, כי אפשר לכרוך את עניין המזונות בבית הדין הרבני, ומרגע כריכת המזונות בבית הדין הרבני נתפסה סמכותו הייחודית לדון בעניין זה בתביעת המזונות של ההורים, ואי אפשר להגיש מאותו רגע תביעה דומה בבית המשפט לענייני משפחה.

עם זאת, בהתאם להלכת שרגאי, שכאמור לא בוטלה, אין בפסק דין זה שיינתן בבית הדין הרבני כדי למנוע מילדי בני הזוג לחזור ולתבוע את עניין המזונות בבית המשפט לענייני משפחה כתובעים עצמאיים, אלא שבהתאם לפסיקת בג"ץ 4407/12, לא במהרה ייטה בית המשפט לפתוח את עניין המזונות מחדש בבית המשפט, והוא יעשה זאת רק את יתברר לו כי עניינם לא נדון לגופו וכי עניינם קופח בפסיקת המזונות שנקבעה בבית הדין הרבני.

עד כאן מהחלטת בית הדין הגדול בתיק 1133160/4.

מכלל האמור קובע בית הדין:

1. ניתנה לאישה זכות הטיעון בנושא סמכות בית הדין לדון בנושא מזונות הילדים אלא שהיא בחרה שלא לטעון.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

2. גם לאחר בחינה מדוקדקת של טענות האישה, קובע בית הדין כי הסמכות לדון בנושא מזונות הילדים אשר נכרכו כדין בתביעת הגירושין נתונה לבית הדין.

ניתן לפרסם החלטה זו בהשמטת פרטים מזהים.

ניתן ביום י"ט באדר א' התשע"ט (24/02/2019).

הרב יעקב שרעבי

הרב סיני לוי

הרב יוסף יגודה – אב"ד

עותק זה עשוי להכיל שינויי ותיקוני עריכה